RUSKI INWALID

№ 254.

ŚRODA. 31. Października 1817 r.

CZYLI

WIADOMOŚCI WOJENNE.

Zawarcie. Wiadomości Kraiowe: Królestwo Polskie. Wiadomości zagraniczne: Szwaycaryia. Wiadomości jeograficzne.

WIADOMOSCI KRAJOWE.

Królestwo Polskie.

— *z Warszawy.* —

Na dniu 18m miesiąca i roku bieżących odbyło się Zgromadzenie Gminne Cyrkułu IV Miasta *Warszawy* w kościele XX. Piiarów pod przewodnictwem Marszałka tegoż Zgromadzenia W. Antoniego *Łabęckiego* Mecenasa, który po wykonaney przysiędze i uprzątnieniu wskazanych Konstytucyią, Statutem Organicznym i Uchwałami Rządowemi przepisów, przystąpił z W. JX. Professorem *Dąbrowskim* i W. JP. *Karolim* Assessorami, tudzież W. JX. Professorem *Ciastkowskim* Sekretarzem tegoż Zgromadzenia Gminnego, do odbierania kresek od zgromadzonych, prawo głosowania maiących Obywateli, i od tychże większością kresek na Deputowanego na Seym nadchodzący obranym został. Poczém sessyią Zgromadzenia w celu obrania członka Rady Woiewódzkiey i sporządzenia listy Kandydatów na urzędy sądowe i administracyyne dla spóźnionego czasu na dzień 20 m. i r. b. na godzinę 9tą zrana W. Marszałek odłożył.

Głos Antoniego Łabęckiego, *Marszałka Zgromadzenia Gminnego Cyrkułu IV Stołecznego Miasta* Warszawy.

Szanowni Obywatele!

„Cel dzisieyszego zgromadzenia iawnym iest dowodem wielkich swobód narodowych, iakie nam zapewnia Konstytucyia przez szczęsliwie nam Panuiącego nadana Monarchę.

Przedmiotem działań naszych iest obranie Deputowanego na Seym, członka Rady Woiewódzkiey, i ułożenie listy kandydatów na urzędy Administracyyne i Sądowe.

Jak wysoka powaga, iak wielki zaszczyt iest dziś waszym udziałem, Szanowni Obywatele! Wy to macie dać Seymowi męża, który światłem i radą swoią przyczynić się ma do postanowień, od których pomyślność narodowa zawisła: bo w Seymie iest władza prawodawcza i podatkowania.

Wy macie dać członka Radzie Woiewódzkiey, któréy świetność i waga attrybucyi na pierwszy rzut oka iest widoczną, bo Rada Woiewódzka wybiera na urzędy Sędziowskie, formuie i oczyszcza listę kan-

dydatów na urzędy Administracyyne, przestrzega pomyślności i dobra całego Woiewództwa.

Wy nakoniec macie przysposobić listę Kandydatów na urzędy Sędziowskie i Administracyyne.

Monarcha uczynił zawisłą od was pomyslność waszę. Wyborem znakomitego z cnot i światła Deputowanego, zapewnicie sobie dobre prawa, umiarkowane podatki, i mieć będziecie w nim obrońcę praw i swobód waszych w Izbie Seymowey.

Wyborém światłego i cnotliwego Radcy Woiewódzkiego przygotuiecie wybór znakomitych z światła, z nauk i z cnoty Sędziów, i przysposobicie listę gorliwych i zacnych administracyynych Urzędników. Wszakże wasze maiątki, wasz honor, wasza spokoyność, Pomyślność całego Narodu iest w ręku Sędziego i Administracyynego Urzędnika. Monarcha mądrą i liberalną konstytucyią wybór ich bezpośredni tym Radcom Woiewódzkim zostawił, których wy do tego wyborem waszym postanowicie. Gdzież może bydź większa swoboda, gdzie większa polityczna wolność?

To zrobił mądry i łaskawy Monarcha; On nadał swobody Narodowi; te są waszym udziałem. Zobaczmyż, iakie są wasze obowiązki, abyście i celom iego z wdzięcznością odpowiedzieli, i sobie i Narodowi zamiast zrządzenia korzyści, istótnych szkód nie przynieśli.

Tak, iak dobroczynny Oyciec uposażaiąc syna swego w obfite bogactwa, szczęścia iego tylko staie się początkiem, lecz go ieszcze nie ustanawia; tak Konstytucyia nadaiąca władzę obieralności, usposabia tylko do zaszczytów i swobody tych, którym nadaną została.—A tak, iak użycie dobre i cnotliwe nabytych bogactw, pomyślność obdarowanego, i tych, z któremi ie dzieli, zapewnić iest zdolne, tak tylko cnotliwe i mądre wybory sławę i szczęście dla obieraiących i dla Narodu przynieść mogą.

Wystawiwszy w krótkości i cel naszego zgromadzenia i onego środki, niewątpliwą iestem przeięty nadzieią, że każdy z was, Szanowni Obywatele, użyie wszelkich sił duszy swoiey; aby wyborem światłych i mądrych mężów, i z położonego przez Monarchę w nas zaufania wywiązał się, i sobie sławę i pomyślność zapewnił, i na narodową zasłużył, wdzięczność.„

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE.

SZWAYCARYIA.

z Berne, 1 Października.

Iedna z gazet naszych pod Artykułem z Paryża ogłasza co następuie:

„Przez Niderlandy dowiedzieliśmy się nayprzód że komitet Bonapartystów, który iak wiadomo, wszędzie miał sekretnych Agentów, i który wydał i puścił w cyrkulacyią *Rękopism z wyspy Swiętey Heleny*, przestał rozdawać nagrody, i wstrzymał wszystkie opłaty. Wiadomość ta potwierdzoną została poźniey przez odgłosy z Lionu i Strazburga, równie też przez rozmaite pilne badania. Pensyie które płacono sekretnie licznym agentom komitetu pomienionego były tak znaczne, iż Podporucznik brał na miesiąc 50 talarów, i powrót wydatków podroży, ieżeli iaką odbywał.

„Naypewniey teraz wiedzą, iż wielka część znaczuych funduszów zależących od rozporządzenia rzeczonego komitetu użytą była do podniesienia zboża do tak wysokiey ceny, i do sprawienia takim sposobem we Francyi sztucznego niedostatku, w celu wzbudzenia przeciwko rządowi ieneralnego powstania, którego wszystkie sprężyny iuż były napięte.

„Zródło, z którego ten komitet rewolucionistów czerpał fundusze. które tak hoyną ręką rozlewał, przez długi czas było taiemnicą; z drugiey strony niemożna się było domyślić co go zmusiło do tak nagłey odmiany sposobu postępowania. Są iuż teraz w tym względzie obiaśnienia pewne. Niemożna było przypuścić, aby nagłe wstrzymanie opłat pochodziło z niedostatku funduszów; gdyż te, do tychczas były aż nadto obfite, i wiedziano że chociaż wydatki były bardzo wielkie, zawsze iednak zyskiwano na spekulacyi zboża. Zakupienie w samey Odessie zboża przyniosło zysku 24 miliony franków, a prawie tyleż zyskano na zakupieniu mąki z Afryki.

„Wszystkie te ziawiska łatwo się tłomaczą przez okoliczności następuiące: Dostatni Bonapartyści którzy się wynieśli do Ameryki, mieli iescze we Francyi sekretne źródła dochodów i te to właśnie były dochody, ktoremi rozrządzał ten komitet rewolucyyny. A przeto wszystkie przedsiębrane środ-

ki w celu odkrycia czy te fundusze nie szły z Ameryki, były daremne; gdyż źródła tych funduszów znaydówały się w samey Francyi.

,,Teraz uż sami Bonapartyści proiekt swóy zupełnie w inną skierowali stronę. Chcą oni założyć koloniią w stanach ziednoczonych Ameryki; a to w żyżney prowincyi *Luizyianie* w krainie dobrze znaiomey Francuzom; a razem chcą tam zwabić wszystkich stronników swoich. Summy które dotychczas obracane były we Francyi w celu rewolucyynym, teraz maią służyć do upomyślnienia co nayrychley pomienioney osady. To, rozwiązuie także pytanie, dla czego w tak któtkim czasie zrobiono tyle przelewów summ lokowanych w bankach Francuzkich na banki Amerykańskie. Ostatnią razą posłano tam także przez porty Niderlandskie beczki z dublonami i piastrami Hiszpańskiemi. — Donoszą z Wiednia, iż droga Porcellana przeznaczona przez Cesarza Imści w darze dla Królowey Angielskiey; Xięcia Regenta i Xiężney Karoliny; iest przedmiotem ciekawości wszystkich. Znawcy naywięcey się dziwią doskonałości szmelcu na wazonie przeznaczonym dla Xięcia Regenta, i na nim malowidła wystawuiącego ubóstwienie Cesarza Augusta. Oryginał tego obrazu znayduie się w gabinecie Wiedeńskim starożytności.

Donoszą także, że Hrabia *Caraman* poseł Francuzki przy dworze Wiedeńskim, prosił od dworu swego pozwolenia oddalenia się na slubowiny syna swoiego młodszego.

WIADOMOŚCI JEOGRAFICZNE.

Krótkie opisanie Powiatu Kireńskiego Gubernii Irkutskiey.

Powiat *Kireński* ze względu na swoie położenie zdaie się bydz przeznaczonym od przyrodzenia na mieszkanie dla samych dzikich zwierząt; nie przebyte albowiem pasmo gór odwiecznemi i niedostępnemi pokryte lasami ledwie po nad brzegami rzek zostawiło niektóre małe doliny, sposobne do usadowienia się rozumnemu stworzeniu.

Ta pusta kraina przez długi przeciąg czasu niebyła zupełnie zaludniona i sami tylko Tunguzi, narod koczuiący, nosili po niey swoie szałasze; Co zaś do Rossyian naypierwsi mieszkańcy z narodu tego, osiedli w pomienionym powiecie, musieli należeć do klassy przemysłowey; Slady albowiem tego rodzaiu mieszkańców do dziśdnia są widne w samey budowie domów, które niemaią ogrodzenia ani dziedzińców i podobne bardziey do budy na krótkie zlepioney schronienie, aniżeli do stałego ludzkiego mieszkania.

Sześć włości: *Orlińska, Makarowska, Podkamieńska, Niżne-Ilimska, Karapczańska i Witimska* ze wszystkiemi do niey należącemi osadami, leżą nad brzegami rzek; *Leny, Kuty, Ulimy, Kirengi i Niższey Tunguzki.* Te osiadłości w swoich nawet położeniach stosuią się zupełnie do Koryta rzek pomienionych, tak iż te ostatnie mogą bydz uważane w nieiakim względzie iak kanały po obustron osłonione szeregiem poiedyńczym chałup. Liczba wszystkich mieszkańców według przedostatnich spisów wynosi 18,521 głów, do tey liczby należy 8,434 kobiet, i 2,055 *Tunguzow*; A tak osob męzkich osiadłych Rossyian niewięcey nad 8,032. I to są wszyscy mieszkańcy, którzy zaludniaią nierozległą wprawdzie tę krainę; lecz trudną do przebycia i to chyba zimową porą na łyżwach.

Pomimo iednak tak małą ludność mieszkańcy maią wielki niedostatek gruntu dla prac rolniczych, a to z przyczyny gatunku ziemi tameczney, która iest tylko samemi ułomkami skały. Brak chleba ostatnią razą i zachęcenia rządu zmusiły mieszkańcow; że przecież pozakładali owocowe ogrody, i starali się uprawiać ile można kawałki gruntu, daiące przystęp lemieszowi i motyce.

W roku 1814 rachowano w powiecie Kireńskim 12,000 dziesięcin ziemi zdatney do uprawy, i 10,000 dziesięcin łąk przynoszących siano. Pomimo iednak ten niedostatek gruntu i tę trudność w uprawianiu iego, pracowici mieszkańcy dokazaliby tyle, iżby niebrakło im na chlebie; lecz są iescze przeszkody tamuiące postęp rolnictwa, przeszkody tem nieprzebytsze, iż ręką człowieka odwrócone bydz niemogą: Iakeśmy powiedzieli że kray cały iest nieiakoś zapchany górami, które wyżey wspomnione rzeki przerzynaią, często się więc zdarza, iż woda zaparta gdzie kolwiek urwiskiem skały, lub nawałem odwiecznie gniiących kłód lasu nagłe znalazłszy przeyście wybrzeża i niszczy całoroczną pracę rolnika; nadto w krainie tey często są nawałności i grady, wybiiaiące zupełnie zboże.

Dla tych to właśnie przyczyn miasto Kireńsk i sami nawet wieyscy mieszkańcy okolic tamecznych sprowadzaią sobie zboże z *Irkutskiego* i *Niżne-Udeńskiego* powiatów, pławiąc ie po rzece Lenie. Ta Rzeka może się nazwać drogą letnią i zimową prowadzącą do części północnowschodnich gubernii; gdyż po drodze lądowey, przez góry po nad Leną idącey ieżdżą tylko wtenczas, kiedy tego wymaga potrzeba konieczna.

W niektorych siedzibach z roskazu rządu zaprowadzone są magazyny, w tych, w każdey włości w roku 1815 znaydowało się po 9,000 pud ozimego i letniego zboża.

Podróżni którzy zimową porą bezprzestannie ieżdżą po rzece *Lenie*, powiadaią, iż drogę tę nazwać można powszechnym iarmarkiem, gdyż nietylko przemysłem bawiący się ludzie wychodzą wtenczas z lasów obładowani zdobyczą skór zwierzęcych, lecz nadto mieszkańcy *Iakutska* i *Irkutska* spotykaiąc się na tey rzece, zastanawiaią się i nabywaią ieden u drugiego rozmaitych potrzebnych przedmiotów przez handel wzaiemny. Mieszkańcy tym czasem Kireńskiego powiatu pożytkuiąc z okoliczności wywożą wszelką żywność naprzedaż, mianowicie ziemniaki i kapustę, a każdy z nich ma przy tem piwo, które także zrobił u siebie, i przeieżdżaiącym przedaie.

Z przyczyny niedostatku łąk mieszkańcy Kireńskiego powiatu niewiele także maią bydła. W roku 1814 u Tunguzów i Rosyian tamecznych ogółem wszystkiego rogatege i nierogatego bydła liczono sztuk 46,000. Kraiówcy tamenczni Koczuiący, i będący iescze w bałwochwalstwie, maią zawsze przy sobie wiele Ieleni, te zwierzę ta służą im nieiako za towarzyszów podróży, i pomocnikow dzwigania szałaszow w niestałem ich życiu.

Mieszkańcy tey krainy powiększey części są ubodzy, chociaż iak się zdaie zyskownem bawią się polowaniem; przykład ten potwierdza to prawdziwe zdanie, że chleb dla rolnika iest naywiększem bogactwem.

Szanowny *Ziabłowski* Autor Statystyki Rossyyskiey, sprawiedliwą czyni uwagę, iż dotąd niewiadoma iescze iest liczba zwierząt których Syberyia dostarcza; pomimo to, iż ten przedmiot iest iednym z nayważnieyszych artykułów handlu naszego.

W celu zadowolnienia choć w części ciekawości publiczney mieściemy tu coroczny połów zwierzęcia w powiecie Kireńskim; a ztąd można będzie wziąść miarę i o całey Syberyi; z tak wielu podobnych powiatów składaiącey się.

z Powiatu Kiereńskiego przez łowy i polowanie dostarcza się corok.

Wiewiorek	- -	od	400,000.	do	600,000.
Soboli	- -	—	1,500.	—	2,500.
Lisów	- -	—	500.	—	4,000.
Gornostaiów	-	—	2,000.	—	4,000.
Bobrow	- -	—	1,000.	—	3,000.
Niedzwiedzi	-	—	100	—	200.
Zaiąców	- -	—	1,000.	—	50,000.
Wydr	- -	—	50.	—	100.
Ieleni	- -	—	50.	—	100.
Reniferów	- -	—	10.	—	50.
Łosi	- -	—	100.	—	300.
Sarn	- -	—	20.	—	50.
Wilków (a)	-	—	50.	—	200.

Niewspominam tu o dobywaiącey się w okolicach *Witimska* Mice, ani o wywarzaniach soli w *Utkutsku*, iako o oprzedmiotach ważnych handlu iuż wiadomych wszystkim; zostawuiąc także znawcom, opisanie źródeł mineralnych, które się widzieć daią zimową porą po nad brzegami Leny, tę tylko z żalem zrobię uwagę, iż dotychczas ani ieden badacz przyrodzenia a szczególnie mineralog, nieobrócił uwagi swoiey na powiat *Kireński* kryiący niechybnie we wnętrznościach gór swoich niezmierne skarby.

Sprostowanie.

w Numerze wczorayszym na stronnicy 3. w kolumnie 2. wierszu 23 wyciśnięto: *Lipca* należy poprawić: *Listopada*.

(a) Winniśmy te doniesienia Panu *Szewelewu* Assesorowi Kollegskiemu, który przez swoie staranie o rozszerzenie w kraiu tamecznym rolnictwa, handlu i oświecenia, powszechny ziednał szacunek i przywiązanie napołdzikich iescze można powiedzieć tamecznych mieszkańców.

---

w Peterzburgu
w Drukarni woienney Głównego sztabu IEGO CESARSKIEY MSCI.